

A Horvátországi Magyar Református Keresztyén Egyház*

6. A második zsinat előkészítése

Bár a kilencvenes évek második felére a független Horvátország területi integritása még nem állt helyre, a háborús állapot a mindennapokban egyre inkább háttérbe szorult. Szabadabbá vált a mozgás a független területek (pl. Eszék), az anyaország és a még mindig megszállt, de már ENSZ ellenőrzés alá vont területek között. Ismertté vált, hogy mely területek kerülnek Horvátországhoz, hogy milyen ütemben és milyen értékek alapján történik a rendeződés. Ez az egyházon belül is lehetővé tette a hosszabb távú tervezést. A jövőt illetően kétféle elképzelés feszült egymásnak. Az egyik mögött a nagy létszámú, tekintélyes gyülekezetek presbitériumi és két, menekültségből hazatért lelkész álltak, akik szerették volna a gyülekezetek háború utáni helyzetét minél előbb felmérni, az egyház életének szervezeti formát, a felelős vezetőknek pedig a gyülekezetek akaratan nyugvó legitimitást adni. Tevékenységüket nem kísérték látványos formalitások, azonban köztudott, hogy az újra benépesülő egykori református gyülekezetek az ő közreműködésükkel és szolgálatukkal szerveződtek ismét egyházi keretek közé. Kopácsi Kettős János lelképásztor Bellyén, Eszéken, Kopácson és Szentlászlón, Varga György lelképásztor pedig Csúzában, Hercegszöllősen és Vörösmarton szolgáltak rendszeresen ebben az időben. A másik elképzelést Lángh Endre lévita püspök képviselte, akinek egyrészt a Horvátországban túlnyomó többségben élő Római Katolikus Egyházon belüli szervezeti minta volt a példa. Meglátása szerint a néhány kiválasztott kezében összpontosuló egyházvezetés, a hierarchikus szervezeti felépítés, püspöki, esperesi képviselet, a hivatalos megjelenés volt létfontosságú az új és modern köztársaság társadalmában, de úgy, hogy másrészt mindeközben a református történelmi hagyományokat és a presbitériumok kormányzó szerepét az evangéliumi mozgalmak, a pünkösdista egyház és szabadegyházakhoz való csatlakozási törekvése emésztette fel. Az Amerikai Presbiteriánus Egyház (PC USA) európai megbízottja, valamint a Református Világszövetség (WARC) akkori elnöke, a magyarellenességéről ismert Milan Opocensky támogatását élvező lévita Lángh Endre, és az általa vezetett püspöki hivatal a háborút követő konszolidáció után is folytatni kívánta a központosított egyházszervezet kialakítását, az ennek a vidéknek kegyességétől eltérő és a Kárpát-medencei reformátusság hagyományaitól idegen angolszász típusú liturgia és hitvallásosság meggyökeresztetését. Mivel a lelkészi szolgálatot ellátó személyek, két kivétellel, javadalmukat, szolgálati gépkocsijaikat stb. nem a gyülekezetektől, hanem még mindig

* Második közlemény. Az első megjelent az előző számban (*Az Út* 2003. október–december), amelyben a szerzőt tévesen jelölték meg. Helyesen: Keresztes Dániel – C. J. Summers – Hamarkay Ede.

külföldi segítyből a püspökön keresztül kapták, ha elviekben nem is, de a gyakorlatban – gyakran saját gyülekezeti környezetükkel is szemben – teljes odaadással támogatták a Lángh körüli személyi kultusz kialakulását.

Az egyház helyzetének felmérése céljából több kezdeményezés is történt. 1997-ben magyarországi lelkészek, teológusok látogatták a környékbeli lelkipásztorokat, és készítettek egy összefoglaló jellegű helyzetjelentést. Ezt elküldték az összes érintettnek, hogy egészítsék ki az esetleg kimaradt adataikkal, észrevételeikkel. A jelentésre várt válaszok és kiegészítések azonban majd minden horvátországi fél részéről elmaradtak, Lángh Endre pedig úgy reagált erre a kezdeményezésre, hogy azokban a felmérés készítői hazugságokat terjesztenek az egyház helyzetéről. Mindezt K. Kettős Jánost tette név szerint is felelőssé. Ellene a 11 tagú lelkési

kollégium, benne 4 lelkési taggal, vélt erkölcsi okból elmarasztaló ítéletet hirdetett, mely ügynek koncepciós jellege és mechanizmusa külön tanulmányt érdemel, de terjedelme nem fér ennek az írásnak a keretei közé. Az eljárást követően a lelkési szolgálatot végző laikusok és lelkipásztorok egymás közötti viszonya a lelkési kollégium tagjai között teljes bizalmatlanságot és bezárkózást szült – a háborús évek egzisztenciális és morális borzalmi elérték az egyházi munkában megfáradt elhívottak lelkiségét is. Az ebben az időben ideérkező lelkigondozói segítséget, úgymint dr. Győri István, a Sárospataki Református Teológia prodékánjának, és D. Szabó Dániel, a Magyarországi Református Egyház Zsinata alelnökének látogatását is az egyház belügyeibe való beavatkozásnak tekintette a lelkipásztor társukat kitagadó, saját identitásával küzdő közösség. Laskón, Várdarócon és Rétfaluban rendszeressé vált a lelkészek alkoholos állapotban való megjelenése az egyházi alkalmakon is, a durva beszéd, bántó modor a gyülekezeti tagok irányában. Az istentiszteletek látogatottsága a háború alatti létszámhoz képest is csökkenést mutatott, éppen azokon a településeken, ahol a lelkész a háború alatt is helyben lakott.

7. Az első Zsinatot követő első egyházi gyűlés

Az egyházi jogi, teológiai vonatkozásokban egyre bonyolultabbá váló helyzetben, 1997 decemberében K. Kettős János, mint a horvátországi reformátusság

mintegy 50 százalékát magában foglaló eszéki Elűzöttek Gyülekezetének lelkésze, összehívott egy találkozót, hogy megtárgyalják az alábbi kérdéseket:

– Miért vált szükségessé és lehetségessé az, hogy az egyház képviselője a püspöki címet viseli?

– Miért nem került sor az 1993-as megállapodás szerinti zsinat összehívására az azt követő két esztendőben?

– Ismertesse a püspöki hivatal azokat az eseményeket, amelyek az egyház nevében született döntések során történtek az elmúlt öt évben.

A gyűlésre, amelynek az Elűzöttek Gyülekezetének ez időben otthont adó eszéki evangélikus (egykoron evangélikus-református) templom adott helyet, hivatalosak voltak a szervező öt egyházközség (Bellye, Eszék, Hercegszöllős, Kopács és Szentlászló) presbitériumainak tagjai és gondnokai mellett Horvátország minden gyülekezetének képviselői is. Az eszéki gyűlésen megjelenő gyülekezeti vezetők azonban csupán a horvátországi reformátusság felét képviselheték, ugyanis a püspöki hivatal által a megjelenéstől tiltott gyülekezetek küldöttei eljöttek ugyan, de nem vállalták a nyílt állásfoglalást. Egyrészt anyagi függőségük a püspöki hivataltól azt diktálta, hogy ne foglaljanak állást Lángh Endrével szemben, másrészt aggodalommal töltötte el őket az az egyházi felsőbbtségtől származó törekvés, hogy a jövőt illetően szerencsésebb lenne a megrongálódott egyházi épületek, a református templomok és parókiák könnyűszerkezetű imatermekkel történő helyettesítése, semmint az újjáépítésük.

A találkozó küldöttei három főbb megállapítást tettek:

1. *Úgy szavaztak, hogy Lángh Endre nem lehet az egyház hivatalos szóvivője mindaddig, amíg erre a tisztségre őt a következő zsinaton törvényes keretek között hivatalosan meg nem választják.* 2. *Kérték, hogy az egyházkormányzat kerüljön vissza zsinatpresbiteri alapokra, azaz a presbitériumok és a Zsinati Tanács vezetése alá, írjanak ki minden gyülekezetben választásokat, mivel több mint hat év elteltével itt volt az ideje a tisztújításnak.* 3. *Kérték továbbá, hogy Lángh Endre hívjon össze közgyűlést 1998. március 15-re.*

A püspöki hivatal a gyűlésre válaszképpen megjelentette az 1993-as első zsinat jegyzőkönyvét, amely a hitelesítők aláírása nélkül, csaknem 5 évvel a zsinat után felbukkanva többek között tartalmazta, hogy Lángh Endrét megilleti a püspöki cím, a következő Zsinat összehívása pedig a „későbbiekben kialakuló helyzet függvénye”. A találkozót követően Lángh Endre és támogatói, mint Zsinati Tanács nyilvánosan kijelentették, bel- és külföldön elterjesztették, hogy K. Kettős János megkísérelte az egyházzszakadást és egy új felekezet létrehozását, ezért vele minden kapcsolatot megszakítanak, ugyanakkor jelenlegi egyházi tisztségeikben megerősödve az egyház egészére nézve kizárólagos képviseleti jogot tartanak fenn maguknak.

A presbitériumoktól és az Elűzöttek Gyülekezetét vezető lelkésztől azonban záporoztak a püspöki hivatalhoz és a lelkészi kollégium tagjaihoz a kérdések. A jogi hivatkozások alapját a volt Jugoszláviai Református Keresztyén Egyház, egykor még horvátországi részeket is magában foglaló idejéből átvett, és 1993-

ban a horvátországi egyháztest különválásakor elfogadott I. Zsinat ideiglenes alkotmánya adta. Eszerint a lelkipásztori szolgálatnak lelkipásztori minőségben történő végzése teológiai képzettséghez kötött, hogyan lehetséges tehát, hogy a 11, lelkészi kollégiumot alkotó egyházi személy közül egy lévita püspöki címet visel, egy pünkösdista teológiát végzett lelkész konfirmáció, különbözeti és református lelkészképesítő vizsgák nélkül esperesi beosztásban szolgál és egyben püspöki titkár is, és ad abszurdum: ezeket a személyeket nem választják, hanem kinevezik eme tisztségekre? Hogyan lehetséges, hogy szórványgyülekezetek anyaegyház-községként vannak nyilvántartva, megszületik a Kelet-szlavóniai és a Baranyai Egyházmegye, valamint a „Jó Pásztor” református gyülekezet Eszéken, mint esperesi székhely és missziói gyülekezet, tagság, presbitérium nélkül? Kinek áll érdekében, és miért, hogy a pünkösdista, baptista, valamint szabadkeresztyén felekezetekkel közösen nyújtson be a református egyházi jóváhagyás végett hittantervet az államhoz, hogy az iskolai hitoktatásban részt vehessen? Ebből a tantervből hiányzik a keresztségről szóló reformátori tanítás ismertetése, az egyháztörténeti részből kimaradt a reformáció kora, az énektanításból a zoltárok.

A szentlászlói református templom a háború előtt, illetve után.

8. A II. Zsinat előkészítése

1998 januárjában megtörtént az ún. békés reintegráció, melynek következtében Horvátország területi egysége helyreállt, s az észéki menekültségben élő baranyai és szlavóniai reformátusok visszatérhettek falvaikba. Az előzőtt szent-

lászóiak hét év után ekkor léphettek először a teljesen kiürített és lerombolt falujukba.

A hazatért gyülekezetekben, presbitériumokban egyre nagyobb volt az elégedetlenség a zsinat összehívásának késleltetése miatt. Az év folyamán több regionális presbiteri gyűlést tartottak, amelyeken a Horvátországi Református Keresztény Egyház 7–8 gyülekezete (az itt élő reformátusság mintegy 75–80 százaléka) képviseltette magát rendszeresen. Az úgynevezett „presbiteri-gondnoki gyűlésekre” minden gyülekezet képviselőjét meghívta a találkozóhoz éppen otthon adó gyülekezet. Ezek az alkalmak szoros kapcsolatot építettek ki a hosszú viták során békességre jutó, más-más gyülekezetből érkező világi egyháztagok között. A presbitériumok kérésének engedve, Lángh Endre hivatala 1998. november 7-ére zsinatot hívott össze. Kérdés maradt azonban a Zsinat összehívásának módja. A hatályban levő szabályoknak megfelelően minden magát képviselő gyülekezetnek egy szavazat járt volna, és minden megjelent lelkipásztort további egy-egy szavazat illetett volna meg. Nyilvánvalóvá vált azonban, hogy a Lángh Endre által jegyzett püspöki hivatal nyilvántartásba vett olyan horvát nyelvű, egykori szórványgyülekezeteket, amelyek aktivitása a nyolcvanas-kilencvenes évekre már teljesen megszűnt (a 2001. évi népszámlálási adatok a 20–30 fősként adminisztrált szlovéniai szórványokról kimutatták, hogy vagy teljesen megszűntek, vagy már csak egy-egy családot jelentenek), vagy olyan újonnan alapított gyülekezetet, amelynek még nem volt tagsága. Így a névleg fenntartott egykori szórványok, vagy az új gyülekezetek ugyanannyi szavazati joggal rendelkeztek volna, mint például egy több száz éve működő, 500–600 lelket számláló gyülekezet. Erre az aránytalanságra válaszul az eszéki gyűlésen magukat már képviselő gyülekezetek benyújtottak egy javaslatot Lángh Endrének, amelyben kérték, hogy minden egyes egyházközség a létszámával egyenes arányban kapjon szavazati jogokat. E javaslat szerint minden megkezdett 40 fő után járt volna egy szavazat a gyülekezeteknek. Lángh Endre visszautasította ezt az előterjesztést. A kérést felvető egyháztagok a Református Világszövetség független képviselőjének a segítségét kérték. Tamás Bertalan a Református Világszövetség képviselőjében az eset megvizsgálása után azt ajánlotta mindkét félnek, hogy a gyülekezetek minden 50 gyülekezeti tag után kapjanak egy szavazatot. Javaslatának elfogadásával gyűlt össze a Zsinat 1998. november 7-én Laskón.

9. A II. Zsinat

A Zsinat, az ülés levezetésére – Lángh Endre betegségére hivatkozva – Márkus Mihály püspököt, a Magyarországi Református Egyház Dunántúli Egyházkerületének elnökségi tagját kérte fel. Márkus püspök és Lángh célja az volt, hogy a Zsinatot egy formális összejövetellé alakítsák és elkerüljék, hogy a püspöki, számvevői, jegyzői, esperesi beszámolók meghallgatásán kívül érdemi tanácskozásra is alkalom nyíljon. A gyülekezeti képviselők többsége azonban a változások mellett tette le szavazatát, és az előzetes bonyodalmak és a feszült hangulat elle-

nére, a hivatalos körülmények között összehívott Zsinaton a mintegy száz küldött számos fontos döntést hozott.

A Zsinat visszautasította, hogy hivatalosan elfogadja Lángh Endre beszámolóját, mivel az nem tartalmazta az 1997 decemberében megfogalmazott kérdésekre adott válaszokat. A Zsinat megegyezett abban, hogy felállít egy ideiglenes jelleggel működő Intéző Bizottságot, hogy felügyelje a Horvátországi Református Keresztyén Egyház életét a következő Zsinatig, amelynek összehívására 1999 májusában kerül majd sor.

Az Intéző Bizottságba jelölték Lángh Endre, K. Kettős János, Varga György és Jasmin Jelibasity (mint a horvátajkú gyülekezetek képviselőjét) lelkészjellegűeket, valamint három presbitert. A Zsinat az Intéző Bizottság feladatát a következőkben határozta meg: 1. Szakértők bevonásával az új Alkotmány elkészítése. 2. A templomok állapotának felmérése. 3. A helyi gyülekezetek adatainak összegyűjtése, tekintettel az egyházi élet jelenlegi helyzetére. 4. Az elmúlt évek alatti pénzmozgások és egyházi kapcsolatok áttekintése. 5. Új egyházi költségvetés elkészítése.

A zsinati küldöttek kifejezték köszönetüket Lángh Endrének a nehéz háborús évek alatt az egyház élén elvégzett szolgálataiért, és a tiszteletbeli püspöki címet adományozták neki. A vezetést és az egyház életének ellenőrzését azonban az újonnan felállított Intéző Bizottság hatáskörébe helyezték.

10. Az Intéző Bizottság

Az Intéző Bizottság első ülését 1998. november 26-án tartották, ahol Lángh Endrével együtt a bizottság valamennyi tagja jelen volt. Jasmin Jelibasity mint a horvát református gyülekezetek képviselője érkezett. Az Intéző Bizottság Varga György lelképásztort választotta az ülés elnökének, és a zsinati jegyzőkönyv alapján megerősítette, hogy a tiszteletbeli püspök az Intéző Bizottság vagy annak elnöke beleegyezése nélkül nem képviselheti az egyházat. Továbbá kérte az elmúlt esztendő egyházi dokumentumaihoz való hozzáférést. Ezen a ponton Lángh Endre rosszul éreztetve hivatkozva Jasmin Jelibasitytal együtt elhagyta az ülést, majd visszautasította az Intéző Bizottság tagjaival történő további egyeztetést, mondván: gyógykezelés céljából külföldre kell utaznia. Az Intéző Bizottság elnöke egy hónap múlva levélben értesült arról, hogy a továbbiakban lelkészi fizetését a püspöki hivattól csak akkor kapja meg, ha annak utasításait végrehajtja.

Az Intéző Bizottság, megbízásának eleget téve, összeállított egy részletes kérdőívet az egyházközségek állapotának felmérésére, amelyet elküldött minden gondnoknak és lelképásztornak. A feltett főbb kérdések ezek voltak: az utolsó tisztségviselő-választás időpontja, az egyházi tulajdon állapota, a gyülekezeti hitoktatás helyzete és az istentiszteletek látogatottsága. Továbbá kérték a gyülekezeti tagok névsorát és az elmúlt évekről készített pénzügyi jelentéseket. A gyülekezetek felkérését kaptak a következő év költségvetésének elkészítésére is. Az Intéző Bizottság működését ellenző, és így a zsinati döntéssel szembe forduló lelkészek gyülekezetei közül egy sem válaszolt az elküldött kérdésekre. A választ vissza-

küldő gyülekezetek azok voltak, amelyekben a lelkészek fizetésüket nem a tiszteletbeli püspök hivatalától vették fel, hanem gyülekezeti forrásokból.

Magyarországi egyházjogász, dr. Tóth Albert lelképásztor, a Református Lelkészegyesület elnöke bevonásával megkezdődött az Alkotmánnyal kapcsolatos munka is. Az elkészült tervezetet az Intéző Bizottság több menetben is kiküldte a presbitériumoknak olvasásra, s az azoktól beérkező észrevételeket beépítette a születendő alkotmánytervezetbe.

Az 1998. november 7-i Zsinaton törvényesen és egyhangúan megválasztott Intéző Bizottság a tevékenységéről havi rendszerességgel küldött jelentéseket az egyház lelképásztorai, a Kárpát-medencei református egyházi vezetők, valamint a nemzetközi református szervezetek számára.

Eközben az ún. püspöki hivatal mindent megtett annak érdekében, hogy az Intéző Bizottság hatásköréből minél több intézményt, illetve gyülekezetet kivonjon. 1998 decemberének elején Lángh Endre tiszteletbeli püspök körlevélben tudatta, hogy a laskói Zsinatot, annak minden rendelkezésével együtt önhatalmúlag semmissé nyilvánítja. Indoklása az volt, hogy azt külső nyomásra nem az érvényes egyházi törvények szerint hívta össze, és ezért saját felelősségét ebben elismerte és megbánta. Ezért 1999. február 20-ra, Rétfaluba új Zsinatot hívott össze az egyházi alkotmány zsinati képviselőkre vonatkozó számtani szabályai szerint. Így történt, hogy a püspöki hivatal által alapított gyülekezetek és a már tagsággal nem, vagy alig rendelkezők ugyanakkora számban küldhettek zsinati képviselőt a találkozóra, mint a nagyobb létszámú gyülekezetek. Amíg 15, összesen 350 tagot számláló közösség 30 képviselővel rendelkezett, addig a 4 legnagyobb gyülekezet, 2600 fős tagsággal, csupán nyolc főt küldhetett volna.

A kialakult helyzet megvitatására a hét legnagyobb lélekszámú gyülekezet képviselője 1999 január közepén Eszéken gyűlt össze. A jelenlevők közül 80-an kijelentették, hogy nem fogadják el a tiszteletbeli püspök bejelentését a november 7-i Zsinat semmissé tételét, valamint az új Zsinat összehívását illetően. A 80 fő közül 70-en voltak jelen a novemberi Zsinaton, azaz a képviselők mintegy kétharmada. Tamás Bertalan, a Református Világszövetség jelenlévő képviselője arra ösztönözte a megjelenteket, hogy mindezek ellenére vegyenek részt ezen a törvénytelenül összehívott Zsinaton. Ugyanakkor az Intéző Bizottság legitimitása a laskói Zsinat konszenzusán nyugodott, megbízatását tőle kapta, munkáját a Zsinat határozatainak szellemében végezte, és a következő Zsinatnak tartozott elszámolással.

A Lángh Endre tiszteletbeli püspök által 1999. február 20-án, Rétfaluban összehívott találkozón a jelenlevők megerősítették Jasmin Jelibasityot református lelkési tiszteben, Lángh Endrét pedig nyílt szavazással püspökké választották. A gyülekezetek képviselőinek csupán egyharmada volt jelen ezen a találkozón, annak ellenére, hogy a találkozó jegyzőkönyve szerint csak néhány gyülekezet utasította vissza a püspöknek az ezen a találkozón való részvételt. Kórógy és Laskó esetében előfordult, hogy a két lelkész – a Lánghhoz fűződő anyagi viszonyuk miatt – saját presbitériumaik tiltakozása ellenére mentek el erre az összejövetelre.

Ezekben a gyülekezetekben hamarosan tisztújításra került sor, és a bizalom hiányára hivatkozva a lelkészek „leváltották” azokat a presbitereket, akik nem kérdőjelezték meg a laskói Zsinat legitimitását, és nem fogadták el a rétfalusi találkozó határozatait.

Világossá vált, hogy Lángh Endre tiszteletbeli püspök, és az őt tanácsoló, támogató magyarországi és amerikai egyházi személyek a háború ideje alatti pénzmozgások elfedése, és az egyházi ügyek intézésének egy kézben tartása érdekében még az egyház szervezeti egységének törvénytelen eszközökkel való megtörésétől sem riadnak vissza. Erre példa a baranyai és a horvát nyelvű esperességek létrehozása, az esperesek kinevezése, valamint a rétfalusi összejövétel, ahol képviseleti joggal fel nem ruházott emberek döntöttek az egyház egészét érintő kérdésekben. Történt mindez az anyaországbeli református egyház vezetőinek és képviselőinek szeme láttára és segédletével, nemzetközi egyházi testületek anyagi támogatása mellett, az állami hivatali személyes kapcsolatok háttérével és biztatásával. A Református Világszövetség (WARC) titkára utasította Lángh Endrét, hogy az a két lelképásztor, aki a rétfalusi gyűlésen nem vett részt, illetve gyülekezeteik, ezentúl ne részesüljenek anyagi juttatásban a Világszövetségtől utalt összegekből. A Partnerhilfe helyi fizetési listáján a két lelkész neve ugyan szerepel, de a püspöki hivatalban nem történt részükre a laskói Zsinatot követően pénzkifizetés. A Gustav Adolf Werk segélyszervezet törölte ezeket a gyülekezeteket a horvátországi református gyülekezetek listájáról.

Az 1998. november 7-i törvényes Zsinaton felállított Intéző Bizottság mind eközben tovább végezte a feladatát, és várta a kiküldött kérdőívek kitöltését és visszaküldését annak érdekében, hogy az 1999 tavaszára összehívandó Zsinatra a feldolgozásuk befejeződjék, és a Zsinat összehívása rendben megtörténjék. Időközben elkészült a helyi gyülekezetek és presbitériumok észrevételeit s javaslatait is magában foglaló alkotmánytervezet.

Az Intéző Bizottság 1999. június 12-ére, Kopácsra hívta össze az új – immáron harmadik – Zsinatot. Minden olyan gyülekezetet meghívtak a Zsinat alakítására, mely a szétküldött missziói kérdőíveket, az előző évi zárszámadást és a folyó évi költségvetést az Intéző Bizottság részére megküldte. Az alkotó tagokon kívül megfigyelőként részt vett néhány olyan gyülekezeti képviselő is a Zsinaton, akinek gyülekezete megosztottságban élt a februári rétfalusi gyűlést követően. A Zsinat elfogadta az Intéző Bizottság féléves munkájáról szóló beszámolót, jóváhagyta az egyház új alkotmányát, és a közegyházi tisztségekre választásokat írt ki. Ugyanekkor döntött az egyház Zsinata arról is, hogy az egyház nevébe kerüljön bele a magyar jelző is. Így az egyház hivatalos neve ezentúl: Horvátországi Magyar Református Keresztyén Egyház (HMRKE). Sajnálatos módon ebben a zsinati munkában már több lelkész nem vett részt, mert időközben kiléptek a HRKE-ből, és a rétfalui gyűlés szellemében egyházat alkottak, amelyet ma Horvátországi Megreformált Keresztyén Egyháznak hívnak. A Zsinat nyitva hagyta annak lehetőségét, hogy a későbbiekben jelentkező gyülekezetek közül azok, amelyek egy anyaegyház igazgatási rendjét fel tudják mutatni, és az egyházi alkotmányban

foglaltakat el tudják fogadni, csatlakozhatnak a Zsinathoz és a továbbiakban a HMRKE rendes alkotó tagjaiként működhetnek.

A Zsinat által kiírt választásra beküldött szavazataik alapján a gyülekezetek megválasztották az egyház új tisztségviselőit. 1999 augusztusában a Királyhágómelléki Egyházkerület főjegyzője és a Dunamelléki Egyházkerület Baranyai Egyházmegyéjének esperese beiktatták hivatalukba a gyülekezetek által megválasztott szuperintendenst és főgondnokot, valamint a Zsinati Tanács további öt tagját. Az Alkotmány értelmében a Zsinat évente ülésezik. Két zsinati ülés között a Zsinati Tanács vezeti az egyház ügyeit, valamint ugyanez a testület hajtja végre a zsinati határozatokat is. A testvéregyházak és a különböző világi hatóságok felé a szuperintendens és a főgondnok együtt képviselik az egyházat, képviselőik részt vesznek a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata különböző bizottságainak munkájában, az egyház tagja a Magyar Református Világszövetségnek.

Források:

Baranyai Júlia: *Vízbe vesző nyomokon*. Forum Könyvkiadó, Szabadka 1976.

Póth Lajos: *Ágoston Sándor*. Református Évkönyv, Jugoszláv Református Lelkészegegyesület, Újvidék 1985.

Ars Longa Alapítvány: *Helyzetjelentés a horvátországi református gyülekezetekről*. Erdőkertes 1997.

Hamarkay Ede: *Jaj annak az egyháznak, amelyben bárki teológusnak, lelkesnek, esperesnek vagy éppen püspöknek nevezheti magát minden következmény nélkül*. Református Élet IV. (új) évf. 3. sz. HMRKE Zsinati Tanácsa, Kopács 2002.

www.reformed-croatia.info (a HMRKE oldala a világhálón)

NKA Levéltári Kollégium/HMRKE: *Két püspöki vizitáció (1817 és 1885) és legújabb kori levéltári dokumentumok megjelentetése*. Kézirat. Kopács 2004.

HMRKE egyházi levéltár. Szuperintendensi Hivatal, Kopács.

Ahol nincs emberi reménység, ott vagyon az isteni segítség.
Mikes Kelemen